

На новата българска драматургия

Разговор с проф. Виолета Дечева

се гледа с презрение

Конкурсът за нова пиеса на НБУ тази година има трето издание. Той предполага няколко ключови момента – зададена тема с определена актуалност; доразвиване на пиесата във втората фаза, т.е. овладяване на умения в драматургичната работа в Лабораторията за писане на пиеси; сътрудничество с режисьор и актьори, през което авторът може да види как текстът му работи на сцената при последната фаза на реализация на наградната пиеса, и издаване на номинираните автори.

Идеална ситуация за всеки днешен автор на пиеси. Или може би е идеална само за външния наблюдател. Вие, като инициатор и организатор, какви трудности срещате?

Да, това е третото издание. Тъй като този формат на драматургичен конкурс, предлагащ пълен цикъл на работа – това, което вие наричате „идеална ситуация“ – е единствен по рода си в България, **Конкурс за нова пиеса** успя само за две издания да спечели внимание и да отвори поредица от дебати за развитието на драматургията в България. Първо започна *ProText 3x3* и после в рамките на „Малък сезон“, организиран от ТР „Сфумато“, също се състояха уъркшопи, четения и дискусия, посветена на драматургията.

Ето сега и вие се включвате в тази поредица. Ние предвиждаме в третото издание на конкурса тази година да открием **Драматургичен клуб**. Ние отворихме този дебат и ще държим ръката си на пулса в него.

В драматургията обикновено няма идеална ситуация. Добрата ситуация е тази, която предлага възможности за развитие на действието. Ситуацията, която предлага нашият

конкурс, е такава, първо, защото дава възможност да се посмат хиатусът между пишещите, знаещите и поставящите нова драматургия и второ, защото предлага прекрасна академична среда и устойчивост в подкрепата за драматургията. Няма по-добро място за тази висока цел от университет, който обича и обучава по изкуствата. А НБУ е единственият университет в страната, в който се учат изкуства.

Как вашият опит може да се приложи към практиката на театрите, така че да се появят повече качествени български пиеси на повече сцени?

Трудно. Но биха могли да си сътрудничат с нас. И да правят всичко възможно да поставят новите пиеси. Не само от нашия конкурс, разбира се. Да поемат рискове. Сцената е най-добрият начин да се развиват драматурзите.

Театрите нямат интерес да следват нашия опит по много причини, които ще отнеме много време да изяснявам. А и не е тук мястото. В един по-висок смисъл (който изобщо липсва в мисленето за изкуствата в България) причината за тази липса на интерес е мисленето за развитието на театъра в България изобщо в къси позиции. На новата, особено българска, драматургия се гледа или с презрение, или със снизхождание, или с ирония в най-добрия случай. А ако театралите не вярват в тази дългосрочна инвестиция и не се създават политики за нейното развитие, в някакъв смисъл това означава, че те изобщо не вярват в това, което правят. Защото театърът е бавно изкуство, той живее от дълбоката си връзка със средата, в която се развива, което значи с обществото в момента. Тоест с неговите актуални проблеми, от една страна, но и с високия свод на човешките въпроси, от друга. Тази връзка може, разбира се, да се осъществява с драматургия от всякакъв вид и на всякакви езици, но само драматурзите, които познават българската култура, език и общество, могат да видят в него онова, което никой друг не може. Виждат интереса към драматизацията и постановката на Явор Гърдев на „Чамкория“ в цялата страна. Той

съвсем не е случаен. Затова колкото и да е динамична ситуацията в момента в различните театрални култури, колкото и да са отворени те към глобалните процеси, няма театър, който гържи на бъдещето си и който да не полага усилия за развитието на собствената си драматургия. Драматурзите са тези, които улавят „дългите вълни“, дълбоките промени в човека.

Издадохте шестте номинирани пиеси от първия конкурс на тема „Справедливостта“. Кои театри и режисьори проявиха интерес към тях?

В пълния цикъл на Конкурс за нова пиеса има и фазата на публикуване на пиесите, които са преминали през Лабораторията за писане на пиеси. НБУ създаде такава поредица към конкурса. Миналата година издадохме *Пиеси за справедливостта*. Тази година излиза *Пиеси за родината*. Защото темата миналата година беше Родината. Много са интересни резултатите впрочем. Следващата би трябвало да е *Пиеси за тайните*. Това не е архив на конкурса, а инвестиция в драматургичното писане. Пиесите остават. Когато те са публикувани, вероятността да попаднат в ръцете

на актьори, режисьори, художници, директори, драматурзи и прочее е голяма. Още повече че НБУ в логиката на своя дългосрочен обществен ангажимент за подкрепа на българската драматургия изпраща сборниците с пиеси безплатно на всички театри в страната. А те съвсем не са малко. Получихме благодарности от много от тях. Няколко режисьори проявиха интерес. Ще видим. Най-голямата благодарност би била, естествено, да ги поставят.

Какви препятствия срещат днешните автори на театрални текстове?

Отсъства изобщо интерес към тях, отсъства анализ, сериозно и аргументирано мнение за тяхното качество и няма желание да ги поставят. Тоест всякакви.

Какви според вас са основните причини за кризата на съвременната българска драматургия?

Това, че има криза, не е беда. Кризата е здравословно състояние за изкуството. Театърът живее от кризите си. Бекет, Колтес, Хандке или Жьоне например пишат все наред такива кризи. Целият ХХ век е такава трайна криза, в която театърът непрекъснато търси своето място, и все пак погледнете какво наследство е оставил. Основните причини за кризата в България иначе могат да се сведат до една: не се знае защо трябва да има театър днес в България. Тя се вижда с просто око както от липсата на каквито и да е трайни политики от страна на държавата вече 30 години, така и от спектаклите, които в средния си регистър произвежда българският театър. Лошото е, че в България не се осъзнава типът криза

рисунок Чавдар Гюзелев

и още по-малко има желание тя да се рефлектира в някакви високи категории на мислене. Това е работа на интелигенцията. На самите театрали в случая. Но и на интелектуалците. Не става дума за емоции и отчаяни възклицания. Има мисловна работа по преработването на кризите.

Защо днешният ни живот с неговите конфликти трудно се проектира в съвременните текстове за театър?

Драматургичните текстове не се занимават с проекцията на актуалното. Но те го осмислят. Чрез сюжетите си, типа конфликти, персонажи, гледна точка, език. И дори те да изглеждат на пръв поглед далеч от актуалната ситуация, помагат на днешния човек, отишъл на театър, да се ориентира, ако не да разбира света, обществото, себе си. Може да разберем много за времето на Шекспир от неговите пиеси, макар никъде да не става дума за Елизабет. Чрез него по-добре разбираме модерността, макар да нямаме нито решения, нито отговори днес на поставените въпроси. Затова го поставяме. Така че този тип дълбока рефлексия на съвременността често става с фабули от миналото, събуждащи паметта, тоест опита на човека. Или с неочаквани фигури и език. Добрата драматургия е винаги изпитание за сцената и обикновено е най-добрият начин човек да се запита какво се случва с него наред днешния му живот и конфликти.

Вие познавате ситуацията в други европейски култури – какви политики биха помогнали за развитие на националната драматургия? На какво ниво трябва да се прилагат те?

Политиките за подкрепа на драматургията във всяка от европейските страни със солидни театрални традиции са резултат от разбирането за функциите на театъра днес в обществото на съответната страна. В Германия например това означава силна политическа, тоест социална рефлексия на глобално, не само национално ниво. Театърът е вид

агора. Място, където се дискутират проблемите на съвременния човек по адекватен начин. Подкрепата на драматургията е в театрите като работа с драматурзи на място, чрез различен тип фестивали за драматургия, чрез учене на драматургия, чрез уъркшопи. Но в тази традиция логосът, изобщо отношението към драматургичния текст е много сериозно. Политиките за подкрепа на драматургията трябва да са част от политиките за развитие на театъра. Няма как да подкрепите развитието на националната драматургия, ако не знаете от какъв театър има нужда човекът в съвременното общество на вашата страна и какво от миналото искате да пренесете.

Има ли нужда от обща платформа, която да обедини усилията по съживяване на българската драматургия? Как би могла да изглежда тя?

Има нужда от политики за развитието на театъра, както казах. Но аз съм скептична, че това ще се случи. По-важното е всички, които полагат усилия в подкрепа на драматургията, да си помагат, а не да си пречат. Това може би няма да е платформа, но би била ефективна мрежа. **Конкурсът за нова пиеса на НБУ** работи за тази кауза.

Как стигнахте до темата на третия конкурс – „Тайните“? Каква логика следвахте в този избор?

Обикновено имаме поредица от затворени дискусии в журито. После изнасяме разговора в академичната общност на НБУ, докато стигнем до избора на тема. За нас е важно тя да е колкото актуална, тоест засягаща невралгичен проблем за българското общество в момента, толкова и показваща отношение към ценностни ядра, към основни въпроси на човешкото битие. Така стигнахме до тайните, и то именно в множествено число. Защото няма една тайна. От една страна, много тайни от близкото минало са съзнателно или несъзнателно избутани с общото обяснение: „много е сложно“. Нито в литературата ни, нито в драматургията ни има особено

Виолета Дечева

Виолета Дечева е доктор по театрознание (Ph.D) и доктор на науките (Sc.D) от БАН. Професор по театрознание в НБУ. Изследовател, преподавател, историк и критик. Специализация във *Freie Universität-Berlin* (1998). Международни изследователски проекти. Член на IFTR, на IATC, на СЖБ и др. Публикации в България, Германия, Полша, Франция, Италия, САЩ, Швейцария и др. Ръководител на проекта *Конкурс за нова пиеса* на НБУ. Книги: „Кризите на народния театър“ (2016); „На фокус Dimiter Gotscheff“ (2015); „Между идеологиите и хедонизма. Театърът в началото на новия век“. Част I (2013) и II (2014); „Към проблема за режисурата. Българският театър между двете световни войни“ (2006); „Актьорът като автор и произведение на изкуството“ (2003); „Авторът и неговият интерпретатор“ (2002); „Театърът на 90-те“ (2001) и др.

добри примери. От друга страна, тайните са структурна част на театъра. Театърът е откриване и скриване чрез маските. Той е игра на откриване и скриване. Фабулирането още от Есхил насам е умението да се доведе действието до точката на узнаването. Освен това където става дума за тайните, става дума и за истините. Пак в множествено число. А и какво би било човешкото съществуване без своите тайни? С една дума, това е тема, която би провокирала всеки, който има драматургично мислене.

Въпросите зададе Людмила Димова